

HELHED ER MERE END BÅDE-OG

ER DET TID TIL EN TEOLOGISK OPDATERING?

Hvordan er forholdet i kristen mission mellem evangelisation og social ansvarlighed? Det er et spørgsmål og en debat, som knytter sig til det 20. århundrede og et modernistisk verdenssyn (Tizon 2008). De seneste fyrrer år har debatten fundet sted – ikke mindst – i regi af Lausanne bevægelsen, men også i Kirkernes Verdensråd. I vestlig missionstænkning er der således sket en tilnærmelse mellem dem, som har slået på evangelieforkyndelsens forrang, og dem, som har fremhævet social ansvarlighed. Fra begge sider lander man nu typisk på et både-og: *både* forkyndelse og social ansvarlighed. Vi skal dog ikke for hurtigt konkludere, at vi er færdige med spørgsmålet blot ved at godtage, at mission “naturligvis” er begge dele. Dermed har vi nemlig ikke konfronteret de teologiske præmisser, som ligger bag spørgsmålet.

Kirkens og missionens praktiske erfaring af evangeliets altomfattende helhed, udfordrer os nemlig til at gøre op med en række (modernistiske) forudsætninger i vores teologi. I den konkrete missionspraksis, særligt i det globale syd, er helheden (som hovedregel) blevet oplevet som uomgængelig. Den har bare ikke været anerkendt i den “hjemlige” vestlige sammenhæng. I et Lausanne dokument fra 1982 konkluderes det således: “The choice [between evangelism and social responsibility ...] is largely conceptual. In practice [...] the two are inseparable, at least in open societies” (Stott and Lausanne Committee for World Evangelization 1996, 183). Denne konklusion citeres i 2010 af Christopher Wright, som det afsluttende udsagn i dén diskussion (Wright 2010, 277). Det forekommer imidlertid ikke tilfredsstillende at standse ved en distinktion mellem et “begrebsligt” valg og en “praktisk” uadskillelighed. Præciseringen – at dette i det mindste er således i “åbne samfund” – indikerer konklusionens begrænsninger. Forfatterne vedgår med andre ord (i hvert fald indirekte), at de ikke har formået at få teologi og praksis til at hænge sammen i dette spørgsmål.

En både-og-position efterlader en række problemstillinger angående prioritering, skjulte motiver, virkelighedsopfattelse, menneskesyn, eskatologi m.m. uløste

eller uafgjorte. Nogle ønsker derfor at nå ud over dette både-og. De argumenterer i stedet for en (fuldt) "holistisk" missionsforståelse.¹ De peger på *helheden* af individ og socialitet, af det personlige og det strukturelle / politiske, af ånd, sjæl og legeme, af forløsning og nyskabelse. "Holistisk" bruges her til at angive mere end et både-og (både sjæl og krop, både individ og fællesskab etc.): Der er en helhed, som går forud for delene, og helheden er mere end summen af delene (Shenk 1993, 65-75).

Tanken om at mission bør være holistiske eller integreret, er dog også i nyere tid blevet kritiseret fra evangelikalt hold. David J. Hesselgrave argumenterer således for "prioritisme" frem for "holisme" (Hesselgrave 2005, 117-140). Fra Amerikansk neoreformert hold bliver holistisk mission også set på med skepsis. Kevin DeYoung og Greg Gilbert illustrerer det som et spørgsmål om forholdet mellem et "vidvinkel" og et "zoomlinse" syn på evangeliet, og de konkluderer at kirken i sin mission alene er forpligtet på forkyndelse af evangeliet (DeYoung and Gilbert 2011). Christopher R. Little har fremsat den nok mest velargumenterede kritik. Little argumenterer for at talen om "holistisk" mission har fået evangelikale til at nedprioritere evangelisation (Little 2010, 203-222, 205). Det er ifølge Little fatalt, eftersom: "[Jesus] clearly promoted a biblically-informed theocentric worldview where eternal realities outweigh temporal ones which necessarily leads to priorities in mission" (Little 2008, 68). Der fremføres blandt tilhængere og kritikere modsigende opfattelser af, hvad *dét* bibelske missions-syn er. I flere tilfælde forekommer kritikken tynd og overfladisk. For evangelikale står dog et spørgsmål ikke desto mindre tilbage: Hvis døden (og fortabelse) er det "ultimate" onde, hvad betyder det så for missionens mål og karakter (jf. Little 2010, 217)?

Begrebet "holistisk" er som term præcist men også problematisk. Ordet er dannet ud fra det græske *ὅλος*, som betyder *hele, alt, total*. Begrebet anvendes indenfor en række videnskaber, foruden medicin, også i psykologi, biologi, filosofi og sociologi. Holisme har også fundet vej til erhvervslivet. Virksomheder som Grundfos og Rambøll arbejder således med "holistiske" regnskaber. Problemet er imidlertid, at ordet umiddelbart leder tankerne hen på den udbredte brug af termen i ny-åndelig sammenhæng og på virkelighedsopfattelsen i alternativ behandling. Termen har derfor for mange en suspekt klang. Charles Ringma rejser tillige en filosofisk kritik af termen "holisme", som han sporer tilbage til græsk og hinduistisk tænkning, senere videreført af Spinoza og Hegel samt i evolutionstænkning.² Disse forudsætter en kosmisk underlæggende, monistisk helhed, som er kristendommen fremmed (Ringma 2004, 435ff). Blandt andet derfor vælger Ringma og andre i stedet for – med samme betydningsindhold – at tale om "integral mission". Ved at tale om "integral" eller integreret mission, risikerer man imidlertid at fastlåse problemstillingen som et spørgsmål om integration af i udgangspunktet adskilte dele. "Holisme" indikerer derimod, at der er en helhed, som går forud for delene; f.eks. at person går forud for ånd, sjæl og legeme.³ For at imødekomme Ringmas indvendinger kunne man dog overveje frugtbarheden af i stedet at tale om "relationalisme" (jf. den såkaldte

”personalisme”). Dermed ville vægten blive lagt på relationen (mellem Gud og menneske, mellem individ og fællesskab, mellem åndelig og fysisk nød etc.) i stedet for på del eller helhed. I forlængelse heraf kunne man pege på “integritet” som en nøglekvalitet for mission (jf. Ramachandra u.d., 1).

Der er ikke desto mindre – trods den gængse brug af ordet og Ringmas indvendinger – god mening i at anvende begrebet ”holisme” i teologisk sammenhæng. Det er da også, hvad flere danske missionsselskaber nu vælger at gøre (f.eks.: Danmission i officielt dokument om “Danmissions forståelse af forholdet mellem mission og udvikling”, 2009; Mission Afrika’s visionsdokument, 2012, Dansk Etioper Mission’s hjemmeside, 2013). “Holistisk” som nærmere bestemmelse af mission bør dog betragtes som en midlertidig fremhævelse. Hermed beskrives nemlig ikke én type mission, til forskel fra andre mulige og plausible typer mission. Det er tværtimod en påstand om at mission altid må og skal være holistisk (Heldt 2004, 166). Dette er vigtigt at få understreget, fordi missionstænkningen – ikke mindst i en vestlig kontekst – fortsat bærer præg af oplysningstidens og modernitetens reduktionisme og falske opsplitninger. Når dette problem er løst, behøves begrebet ikke længere.⁴

Spørgsmålet om holistisk mission er imidlertid stadig ikke tilstrækkeligt indarbejdet i hverken den (hjemlige) kirkelige praksis eller i teologien. Det skal være min påstand, at dette ikke mindst skyldes, at dette spørgsmål mest har været rejst som en missionsteologisk diskussion. Derimod har de fleste foreløbig været tilbageholdende med at fremsætte en holistisk *teologi*. Spørgsmålet om forholdet mellem helhed og dele i mission inkluderer nemlig vores forståelse af Gud, af mennesket og af evangeliet. Missionssynet må basere sig på en bibelsk og teologisk, ontologisk holisme. Dermed indikeres også at problemstillingen “holisme” ikke i første omgang handler om en drøftelse af missionspraksis (missiologi), f.eks. om prioritering af ressourcer mellem forkyndelse og hjælpearbejde. Det drejer sig i stedet om et mere fundamentalt opgør med en modernistisk virkelighedsopfattelse (med linjer tilbage til Platon), som har infiltreret sig i teologi og kirkelig praksis. Drøftelsen af holisme omfatter derfor en række teologiske delproblemstillinger: Antropologisk: forholdet mellem ånd, sjæl og legeme; sociologisk: forholdet mellem individ og socialitet, mellem det personlige og det strukturelle (herunder samfundsforhold og økonomi); trinitarisk: forholdet mellem Guds tre personer og én natur; eskatologisk: forholdet mellem det præsensiske og det futuriske; soteriologisk: forholdet mellem frelse som forsoning og som nyskabelse. For hver af disse delproblemstillinger kan det hævdes, at de traditionelt opstillede distinktioner og dikotomier er sekundære i forhold til en primær relationel helhed og fylde. Jeg vil derfor foreslå, at tre andre relationer og tilhørende distinktioner bør være primære i holistisk teologi og mission. Det drejer sig om forholdet mellem Gud som skaber og verden og mennesket som skabt (jf. Bradshaw 2002, 32ff); den paulinske eskatologiske distinktion mellem “allerede” og “endnu ikke”; og forholdet mellem Guds rige og “verden” (i johannæisk forstand). Disse distinktioner er i stand til at give greb om kristnes erfaring af brud (synd) uden at opgive eller fornægte

helhedens forrang. Hvad er så kirkens "holistiske" mission i lys af dette? Det er at bringe heling til hele mennesket og hele skaberværket ved – gennem væren, ord og handlinger – at bidrage til at bringe alt og alle ind i Guds riges allerede / endnu-ikke virkelighed. Det vil sige forsonede relationer mellem Gud og mennesker, mennesker imellem, mellem ord og handlinger, mellem det individuelle og det fælles, mellem krop, sjæl og ånd.

Når vi i indeværende nummer behandler emnet holistisk mission, er der således ikke tale om en reprise over en afsluttet debat. For der er fortsat et behov for at reflektere teologisk over spørgsmålet om et "holistisk" helhedsperspektiv på Guds mission (*missio Dei*) og kirkens deltagelse i denne. Temaet vil blive behandlet fra historiske, eksegetiske, systematiske og praktisk-teologiske vinkler, og forfatterne repræsenterer ikke ét bestemt eller ukritisk syn på holistisk mission. Der lægges ikke i første række op til en forandring af praksis (bortset fra i de to artikler af Bauckham og Sider). Det er i højere grad et spørgsmål om en teologisk opdatering, så vores teologiske refleksion kommer på omgangshøjde med den globale missionspraksis. Forhåbentlig vil du som læser blive både udfordret, motiveret og inspireret til at reflektere holistisk over egen teologi og praksis.

God læselyst!

Andreas Østerlund Nielsen, red.

Der kan i øvrigt informeres om, at DTTK nr. 3 og nr. 4 i indeværende år udgives som ét samlet udvidet nummer.

NOTER

- 1 Begrebet "holisme" anvendes dog til tider også om førstnævnte både-og.
- 2 Termen "holisme" blev således introduceret i 1926 af sydafrikaneren J. C. Smuts til at betegne "The tendency in nature to form wholes that are greater than the sum of the parts through creative evolution" (Smuts 1926, 88). Holisme kan tilsvarende defineres som "the tendency in nature to produce wholes (*i.e.* bodies or organisms) from the ordered grouping of unit structures" Oxford English Dictionary, www.oed.com, besøgt 25. februar 2013.
- 3 Idéen er, at naturlige systemer (herunder også sociale og økonomiske og sproglige) skal anskues som helheder og ikke som samlinger af dele; og funktionen af sådanne systemer kan ikke forstås alene ud fra deres dele, <http://en.wikipedia.org/wiki/Holism>, besøgt d. 25. februar 2013.
- 4 Derfor kunne man også argumentere for at tale om et "ikke-reduktionistisk" missionssyn.

LITTERATUR

- Bradshaw, Bruce (2002): *Change Across Cultures*. Grand Rapids, MI: Baker Academic.
- DeYoung, Kevin og Greg Gilbert (2011): *What is the Mission of The Church? Making Sense of Social Justice, Shalom, and the Great Commission*. Wheaton, IL: Crossway.

- Heldt, Jean Paul A. (2004): "Revisiting the 'Whole Gospel': Toward a Biblical Model of Holistic Mission in the 21st Century." *Missiology* 32 (2): 149-172.
- Hesselgrave, David J. (2005): *Paradigms in Conflict: 10 Key Questions in Christian Missions Today*. Grand Rapids, MI: Kregel Publication.
- Little, Christopher R. (2010): "In Response to 'the Future of Evangelicals in Mission.'" I *Missionshift: Global Mission Issues in the Third Millennium*, redigeret af David J. Hesselgrave og Ed Stetzer, 203-222. Nashville, TN: B&H Publishing Group.
- (2008): "What Makes Mission Christian? Christian Mission Today: Are we on a Slippery Slope?" *International Journal of Frontier Missiology* 25 (2): 65-73.
- Ramachandra, Vinoth (u.d.): "What is Integral Mission?" http://www.micahnetwork.org/sites/default/files/doc/library/whatisintegralmission_imi-the-001.pdf.
- Ringma, Charles (2004): "Holistic Ministry and Mission: A Call for Reconceptualization." *Missiology* 32 (4): 431-448.
- Shenk, Wilbert R. (1993): "The Whole is Greater than the Sum of the Parts: Moving Beyond Word and Deed." *Missiology* 21 (1): 65-75.
- Smuts, Jan Christiaan (1926): *Holism and Evolution*. New York: The Macmillan company.
- Stott, John R. W. og Lausanne Committee for World Evangelization (1996): *Making Christ Known: Historic Mission Documents from the Lausanne Movement 1974-1989*. Carlisle: Paternoster Press.
- Tizon, Al (2008): *Transformation After Lausanne: Radical Evangelical Mission in Global-Local Perspective*. Regnum Studies in Mission. Oxford: Regnum Books International.